

Denizkabukları

Evinizde hiç denizminaresi var mı? Şu, denizde yaşayan, bahçemizdeki salyangozlara benzeyen canlıların kabuklarından bahsediyoruz. Çoğumuz deniz kıyısına gitmeye fırsat bulduğumuzda birbirinden ilginç taş ve kabukları toplayıp evlerimize taşıyamaz mıyız...

Çevrenizde denizkabukları yoksa bahçe salyangozlarını veya bu sayfalardaki fotoğrafları inceleyin. Sakladığınız kabukların veya resimlerdekilerin hep aynı yönde sarılmış sarmallar olduklarını göreceksiniz.

Bunların sivri uçlarını kendimize çevirirsek, borunun dolanma yönünün, saat yelkovanının dönme yönüyle aynı olduğunu görürüz. Bu, deniz salyangozlarının neredeyse tamamı için geçerli. 100 tane farklı kabuk toplayacak olursak, bu kurala uymayan yalnızca bir tane ya buluruz ya da bulamayız.

Şimdi de vida dişlerinin dolanma yönünü inceleyelim. Kullandığımız vidaların da hep bu yönde dolandığını fark ettiniz mi?

İşte, denizkabuklarına ilişkin ilginç bir özellik öğrendik. Kabuk biriktirmeye başlamak için iyi bir fırsat değil mi? Topladığımız kabukları inceleyip bu konuda yazılmışları okuyarak neler öğrenebiliriz neler...

Bir örnek daha verelim: Bazı kabuklar her yıl cinsiyet değiştiriyor. Yani, bir yıl dişiymişken diğer yıl erkek olabiliyorlar. Şimdilik bu kadar. Devam etmeden önce son kez daha başa dönelim.

Bizim denizkabuğu dediğimiz canlılar, yumuşakçalar denen kalabalık bir canlı grubunun üyeleri. Söz gelimi ahtapotlar ve mürekkepbalıkları da kabuksuz birer yumuşakça.

Tam listeyi vermek gerekirse, karındanbacaklıları, söz gelimi salyangozları; çiftçenetlileri, örneğin midye ve istiridyeleri; kafadanbacaklıları, yani ahtapotları, mürekkepbalıklarını; ayrıca tekçenetlileri, denizdişlerini, kurt salyangozlarını ve kitonları saymamız gerekir.

Yumuşakçalar, adlarının da andırdığı gibi yumuşak bedenli canlılar. Karnınızı elinizle yoklayıp, tüm bedeninizin, başınızın bile aynı yumuşaklıkta olduğunu düşünün bir kez...

İçime Kum Kaçtı

Sedef kaplı pırıltılı topcuklar olan inciler bazı istiridyelerin bedeninde oluşur. İstiridyenin içine biraz kum kaçtığı anda, canlı rahatsız olmamak için kumun üzerini sedefle kaplar.

Başları yumuşak bedenleriyle derde giren yumuşakçalar, evrim sonucunda farklı korunma yöntemleri geliştirmişler. Bunlardan karındanbacaklılar, çiftçenetliler, tekçenetliler ve denizdişlerinin seçtiği yöntem, bir kabuk oluşturmak olmuştur.

Kabukları o kadar güzel, o kadar ilginç olmuş ki, bu kez de başları, kocaman koleksiyoncu canlılarla derde girmiş; yani, bizlerle...

Fazla çaba harcamadan hepimiz birer kabuk koleksiyoncusu olabiliriz. Ama unutmamalım ki, koleksiyoncu sayılabilmek için, kabukları rastgele toplayıp biriktirmek yeterli olmuyor.

Bulduklarımızı seçip ayırmayı da öğrenmeliyiz. Elimizdeki kabuklarla ilgili olarak anlatabileceğimiz şeyler olmalı.

Sınıflandırma konusunda ilk dersimizi aldık bile.

Sarmal kabukları karındanbacaklılar, midyeye benzeyenleri çiftçenetliler, kayalara yapışan, koni biçimli kabukları tekçenetliler ve ince uzun fildişi gibi olanları tekçenetliler kutusuna koyabiliriz. Denizdişleri az bulunduğundan; bulamazsak da üzülmeyelim.

En çok çiftçenetliler ve karındanbacaklılara rastlayabiliriz. Bunları kendi içlerinde ayırmak için, farklı kabukları gösteren bir rehber kitap gerekecektir. Bu çok da gerekli değil aslında. Rehber kitaplarda, bulduğunuz kabuklara yakıştırılmış

anlaşılmaz isimlerden başka pek bir bilgi bulunmuyor. Bunun yerine, kabukları geometrik biçimlerine ve renklerine göre ayırabiliriz.

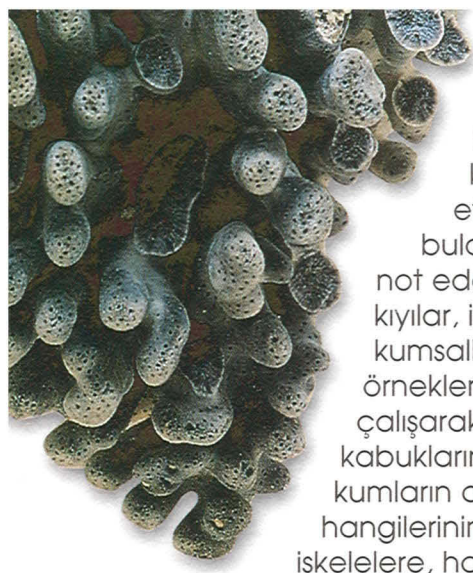
Koleksiyoncu Kabuklar

Bazı kabuklar, çıkıntılar oluşturmak için kullanışlı bir yöntem geliştirmişlerdir. Kabuklarındaki koruyucu diken veya çıkıntıları yıllarca uğraşarak kendileri üretmezler. Bunun yerine, çevreden topladıkları taş, midye kabuğu, hatta çöpleri üzerlerine tuttururlar.

Neden Parlaklar?

İstiridyelerin iç kısımları dış kısımlarından daha parlaktır çünkü sedefle kaplıdır. Canlı bu bölgeyle sürekli temas halinde olduğu için parlak katman sürekli kalınlaşır. Hareket ederken veya beslenirken kabuğun dışına da süründüklerinden, dış kısım da parlaklaşır.

Kabukların kutularına veya etiketlerine, bulduğumuz yeri de not edebiliriz. Kayalık kıyılar, iskeleler ve kumsallarda canlı örnekler bulmaya çalışarak, topladığımız kabukların hangilerinin kumların arasında, hangilerinin de taş veya iskelelere, hatta kayıkların altına tutunmuş olarak yaşadıklarını öğrenebiliriz. Koleksiyonumuz bilgi dağarcığımıza ne kadar çok şey katarsa o kadar değerli olacaktır.

Burayı Sevdim!

İstiridyeler, üzerine tutundukları kayayı terk etmezler. Küçükken bir yere tutunurlar ve ömürleri boyunca orada yaşarlar. Aynı bitkiler gibi...

Büyümek İstemiyorum!

Derin deniz kabuklularından *Tindaria callistiformis*, dünyanın en yavaş büyüyen canlısıdır. Bu canlının boyunun bir santim daha uzaması için yüz yıldan uzun süre geçmesi gerekir.

Kabuğun İçindeki Okyanus

Büyük salyangoz kabuklarını kulağımıza dayadığımızda bir uğultu duyarız. bazılar bu uğultunun uzaktaki okyanusların sesi olduğuna inanır. Gerçekte,

çevremizdeki zayıf sesler kabuğun içinde birbirine karışıp yankılanırken bu uğultuya yol açar.

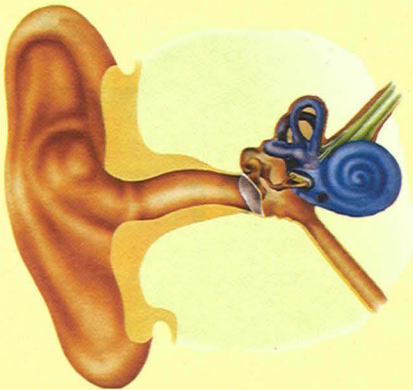

Kabuğumdaki Kiracı

Denizde bulduğunuz bazı kabukların içinde bunun gibi yengeç benzeri canlılara rastlayabilirsiniz. Bu canlıları görüpde, kabuğun gerçek sahipleri olduklarını sanmayın. Bu yengeçler, buldukları terk edilmiş kabukları sahiplenen kiracılar sadece. Yengeç biraz büyüyüp de kabuğa sığamayacak duruma geldiğinde hemen daha büyük bir kiralık konut aramaya koyuluyor...

Özgür Kurtuluş

Kulağımdaki Salyangoz

İnsan bedeninde de bir çift salyangoz var. İç kulağımızda, titreşimlerin toplanıp sinir uçlarına iletiildiği salyangoza benzer bir organ yer alıyor. Ses, salyangozun içinde yankılanırken küçük kılcıkları uyarır. Bu kılcıklara bağlı sinirler de sesi beyine iletirler.